

ЖУЛДАСБОЙ ДИЛМУРАТОВ

АМУ ТЎЛҚИНИ

ШЕЪРЛАР, ЭРТАК

Қорақалпоқчадан таржима

Тошкент
Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети.
«Еш гвардия» нашриёти
1987

Д $\frac{4803010000-36}{356 (04)-87}$ 148—87

© Издательство «Еш гвардия», 1987 (перевод)

БИЗЛАРМИЗ

Бизларни кутар зафар —
Қаҳрамонлик, мардликлар.
Чорласа Ватан агар,
Азаматлар бизлармиз.

Саҳроларни забт этган,
Довруғи кўкка етган —
Донгдор оталар кўз тиккан
Кенжа авлод бизлармиз.

Осмонлар ситораси,
Оналар кўз қораси,
Қийин ишлар чораси —
Бўладиган бизлармиз.

Сақлаб элнинг гурурин,
Куйлаб унинг сурурин,
Кўпчилик ташаккурин
Оладиган бизлармиз.

Уқимадик ҳеч бекор,
Ленинча руҳ бизда бор,
Ҳамма ишга тап-тайёр
Турадиган бизлармиз.

Учмоқ гали космосга
Келар биз ўғил-қизга,
Юлдузлардан юлдузга
Қўнадиган бизлармиз.

Вақт ўтмоқда билинмай,
Усябмиз боғ гулиндай,
Дўстлиги нақ метиндай
Эл фарзанди бизлармиз.

Ҳаёти бахтга тўлуғ,
Келгуси доим қутлуғ,
Эртанги кунни улуғ
Совет халқи бизлармиз.

КИТОБ УЌИШ ҲАҚИДА

Йиғилиб талай бола
Суҳбат қурар гоҳида.
Баҳс бошланди бу сафар
Китоб ўқиш ҳақида.

Юсуф айтди бир қанча
Китобларнинг номларин.
Ҳикоя қилиб берди
Севиб ўқиганларин.

У ҳар асар мазмунин
Биларди тўла-тўқис.
Ўқиган эди чунки
Юрагидан қилиб ҳис.

— Мен ҳам роман ўқидим,—
Деди мақтаниб Карим.—
Эслаб қолдим ундаги
Воқеаларнинг барин.

Каримнинг бу гапидан
Дўстлари танг қолишди.
Аввал хурсанд бўлишиб,
Кейин гапга солишди.

Кеккайди у ўзини
Доно санаб дилида.

Лекин бирон воқеа
Айланмади тилида.

Буни Қарим шу заҳот
Аён қилди, билдирди.
Қизариб кетиб роса
Дўстларини кулдирди.

Ҳа, бўш вақтда, болалар,
Кўп китоб ўқиш даркор.
Лекин, айтиб қўяйки,
Ўқишда ҳам ўқиш бор.

КУЧИРМАЧИ

Диктантми ё иншоми,
У довдираб шошмайди.
Уртоғин ёзганига
Уғринча кўз ташлайди.

Лекин ҳар гал ўзини
Билагондек кўрсатар.
Аслида-чи, бировдан
Кўчиради ҳар сафар.

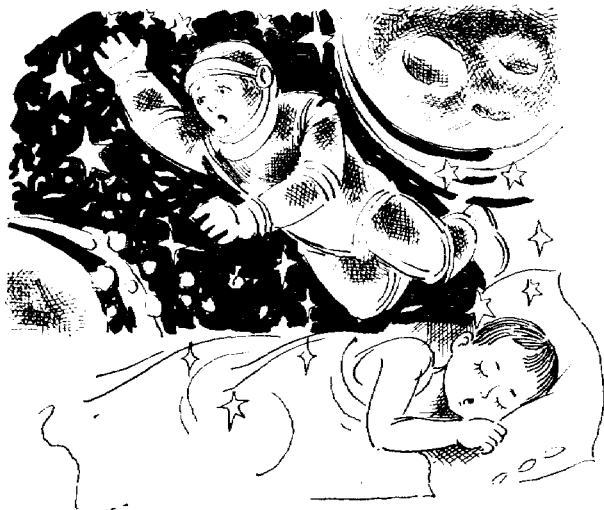
Нима бўлар охири,
У ҳеч қачон емас ғам.
«4» ва «5»дан кам бўлмас,
Ахир, баҳолари ҳам.

Хуллас, ёзма ишлардан
Юрар кўзга кўриниб.
Лекин унинг ҳийласи
Қолди бир кун билиниб.

Бу одати ранжитди
Болаларнинг кўпини.
Синфдаги қизлар ҳам
Хафа бўлди ўкиниб.

Дўстлари уни ҳамон
Гирромчига йўяди.
Муаллимлар ҳам гоҳо
Ғалат қараб қўяди.

Унинг билан партадош
Бўлмас ҳеч ким — дод солар.
Ҳамма секин ортидан,
Кўчирмачи, деб қолар.

ТУШ

Ажойиб бир туш кўрдим мен,
Унда фазогир бўлибман.
Бошқариб фазо кемасин,
Росаям завққа тўлибман.

Қоронғи туннинг бағрида
Чақмоқ сингари олибман.
Бир пайт ярқираб кўришган
Кунга рўпара келибман.

Қамашар эди кўзларим
Боқар эканман илгари.
Кўринарди пастда замин
Харитадаги сингари.

Тоғу қир, денгиз ва кўллар
Туғишган юртлар — билмай ҳад,—
Олисларга учиб кетсам-да,
Берарди менга куч-мадад.

Булутсиз, очиқ бир кунда
Қўнибман ерга оҳиста.
Одамлар келди гуриллаб,
Бир кўрай деган хоҳишда.

Бари эсимда турибди —
Анқайган болалар кўзлари;
Қулоғимда — муаллимларимнинг
Олқишлаб айтган сўзлари.

«Хуш келибсиз!» деган овозлар
Кенг далани тутиб кетганди.
Фазогир бўлганим ҳаммани
Жуда ҳам мамнун этганди.

Кўнглим ҳаприқиб турарди,
Юрагим гупиллаб урарди.
Сезишимча, одамлар ҳар қайда
Мен ҳақда суҳбат қурарди:

— Ана энди уни кўрарсиз,
Дунёга довруғ солажак.
Қаҳрамон фазогир номини
Эртага тонгда олажак.

Кўп ўтмай унинг уйига
Борар бўлсангиз сўроқлаб,
Пешвоз чиқар у, кўксида
«Олтин юлдуз»и ярақлаб...

Эҳ, ҳамма ухлаб ётган пайт
Нега уйғониб кетдим мен!—

Шундоқ тушни бузиб қўйдим-а,—
Қаттиқ пушаймон этдим мен.

Туш билан доврў топсанг-ей,
Юракка армон бўлмасди.
Бир мартагина — шу тушим
Унг келса, ёмон бўлмасди.

ЕЗДАГИ ВОҚЕА

*(«Болалик кунларимда»)
туркумидан*

Айтаверсам мен ёздаги
Қизиқларни бир бошдан,
Нақ эртакка ўхшаб кетар
Ёки бўлар зўр дoston:

Қуёш ботиб борса ҳамки,
Қилмас эдик ҳеч парво.
Югурардик овул бўйлаб,
Тинчимасдик биз асло.

Чўғдек қизиб ётган маҳал
Кун тигида ҳаммаёқ —
Дам олишни ўйламасдик,
Кезар эдик сой-сувлoқ.

Овулимиз ўртасидан
Анҳор оқиб ўтарди.
Туш пайтида икки чети
Гавжум бўлиб кетарди.

Қўлда ўйин қурган каби
Шовқин солиб ўрдак-ғоз,
Шўнғир эдик сувга нуқул,
Яйрар эдик бирам соз.

Чўмилишни ҳаммадан ҳам
Яхши кўрар эдим ман.
Ўшандаги бир воқеа
Сира чиқмас эсимдан.

Ўшанда ҳам ҳар кунгидек
Лаҳза ором олмовдик.
Кун чиққандан кун ботгунча
Югуриб ҳеч толмовдик.

Сув сепишув, «қоч-қув» ўйин
Қизигандан қизибди.
Суронимиз бир қария
Тинчлигини бузибди.

Қўлда таёқ, ҳовлисида
Чиқиб келди у тажанг:
«Жонга тегди қий-чувларинг,
Қани, йўқол тез ҳамманг!

Сувдан чиққин деябман, ҳой!»
Жаҳл қилиб кўп ёмон
У яқинлаб келаркан, биз
Питраб кетдик тўрт томон.

Кейин кўп вақт ўша чолдан
Ранжиб юрдик, ўксиндик.
Лекин йиллар ўтиб, энди
Хатомизни тушундик.

БИР БОЛА БОР

Зап келишган шундай бола бор,
Кўрганларнинг ҳаваси ортар.
Битта ёмон одати унинг —
Синфин доим орқага тортар.

Ўйин бўлса — яшнайти гул-гул,
Ҳамма ишни унутар буткул.
Кундалигин кўрсангиз бироқ —
На «3», на «4» — «2»дир нуқул.

Ёқтирмас у ким яйраб кулса,
Ғайрат қилиб, қувончга тўлса.
Шундайларни ҳурматларкан у —
Қимки ўзи сингари бўлса.

Хато қилса ҳамки неча бор,
Узр сўраш — унинг учун ор.
Майли, катта, майли кичикдир,
У кечирим сўрамас зинҳор.

Ота-она доим чекар ғам,
Уни ўйлаб куяр дамо-дам.
Ҳамма ҳайрон, улғайганда у
Бўларкин деб, қанақа одам.

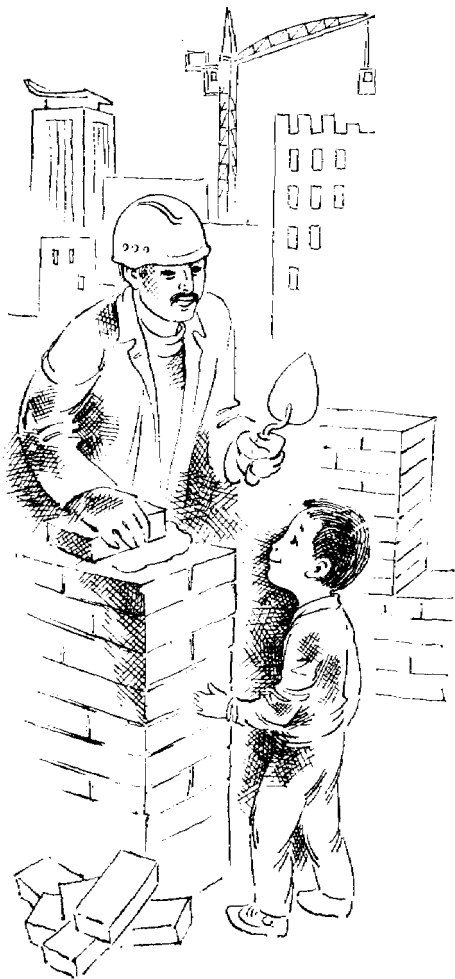
Мирўлат МИРЗАЕВ таржималари.

МЕНИНГ АКАМ

Менинг акам қурилишда
Ғишт терувчи бинокор.
Уз касбини улуғлайди
Шундан топган эътибор.

Уч қаватми, тўрт қаватми,
Майли бўлсин қандай жой.
Акажоним ғишт теради,
Ғишт теради маржондай.

Акажоним қурган уйлар,
Очар шаҳар кўркини.
Мен ҳам унинг ҳунарини
Бораяпман ўрганиб.

ИШ БУЮРСА ОНАСИ

Дуйсенбойга онаси
Буюриб қолса бир иш,
«Яхши» дейди боласи,
Керак уни бажариш.

Аммо битта сўзи бор,
Айтмаса ҳеч бўлмайди.
Онаси кунда такрор
Ўғлини сўзин тинглайди.

Дейди:— Она, онажон,
Тунда совуқ қотибман,
Бошим оғрир,

Йўқ дармон.
Қара, ёнаётиман».

Шошиб қолар онаси,
— Вой айланай, қўзим,— деб.
Уралиб ёт бўлмаса,
Иш қиламан ўзим,— деб.

УРУШ ЙИЛЛАРИ

Ўтли уруш йиллари,
Бизлар унда ёш эдик.
Қўриб вайрон дилларни,
Ўксирдик,
Сирдош эдик.

Бор-будимиз жанг учун,
Жанг тинчимиз бузганди.
Ёвдан олай деб ўчин,
Қон-қардош халқ қўзғолди.

Йигитлар кетди бир-бир,
Қолди қишлоқ, далалар.
Ўрнига чолу-кампир,
Қолди етим болалар.

Биз ҳам келиб ўқишдан,
Кун ботгунча ишладик.
Шунда кўзга кўринган
Бизлар катта куч эдик.

Пахта терсак кундузи,
Тунда шоли ўрдик биз.
Она юртнинг,
Овулнинг
Қўш қаноти бўлдик биз.

Еш бўлсакда кўрдик биз
Оналарнинг қайғусин.
Дастёр бўлиб уларга
Олдик қанча олқишин.

Қувонарди оналар.
Боласидан олса хат.
Эслаб унинг ёшлигин,
Бизларга қилиб ибрат.

Ўқир экан ҳар сўзин,
Унсиз йиғлаб оларди.
Кўзларимиз жовдираб
Маънос қулоқ солардик.

Армияга ҳар куни,
Жўнар эди ўғлонлар.
Қолар эди хўшлашиб,
Туғишган, қадрдонлар.

Кетганидан оз эди
Юртга қайтиб келгани.
Ким бедарак, ким беиз...
Шошилардик билгани.

Бизнинг уйга ҳам бир кун,
Келишди талай одам.
— Болаларим, келинг деб,
Қаршилаб олди отам.

Овулдош эди бари,
Бари жангга шайланган.
Ёвуздан ўч олгани
Бели маҳкам бойланган.

Улар жўнашдан олдин,
Қаранг қонли урушга.
Кекса отамни бирров
Келишибди кўришга.

Улар пешонасидан
Ўпиб, қучоқлаб отам,
Деди:— Бошларинг тошдан
Бўлсин бир умр болам.

Қайда бўлсангиз майли,
Соғ бўлинг, омон бўлинг.
Сизни чорлаб туради,
Она ер, менинг қўлим.

Бирлашиб йўл олибсиз,
Бўлмайсиз боши эгик.
Ҳамма ерда тез ора,
Ғолиб келар Яхшилик!

Отам силаб соқолин,
Гуп-гуп уриб юраги.
Овулдош йигитларга
Шундай оқ йўл тилади.

Ўтли уруш йиллари,
Бизлар унда ёш эдик.
Отам айтган бу ният
Бизга ҳам йўлдош эди.

ЖАНГДАН ҚАЙТГАН МУАЛЛИМ

Уйнаб-тошиб хушчақчақ
Ўтказгандик ёзни биз.
Кўтариб сарғиш буёқ
Кириб келди олтин куз.

Дала, мана иш қайнар,
Бир ён пахта терими.
Бир томонда дарс, ўқиш.
Бир ён шоли ўрми.

Хурсанд эдик тенги-тўш,
Хўп мазада куз чоғи.
Кутиб олди бизларни,
Она мактаб қучоғи.

Мактабимиз яна-да
Созу кўркам бўлибди.
Бизлардан ҳам илгари
Муаллимлар келибди.

Орасида бирови
Таниш эмас бизларга,
Кўриниши, кийими
Иссиқ учрар кўзларга.

Унг қўлида ҳассаси
Оқсаб-оқсаб юради.
Одамлар қуршовида
Сўз қотиб, ўй суради.

Пилоткаси, тасмаси —
Хўп ярашган ўзига.
Ҳамма қулоқ соларди
Унинг айтган сўзига.

Шу муаллим энг дастлаб
Бизнинг сифга кирди.
Болалар ҳайрон бўлиб
Гурра ўрнидан турди.

Ташлаб кепти ҳассасин,
Сочи силлиқ таралган.
Оқсаб босар оёғин,
Сезар зимдан қараган.

Ҳаммамиз жўр овозда
Унга салом бердик биз.
Қўпдан таниш, қадрдон
Оғамиздек кўрдик биз.

Синф жимжит, одат шу,
Сўнг унга боқдик синчков
Қим бўлдийкин, қаерлик,
Ҳар бошда шундай сўров.

Ҳаммамизга бирма-бир,
Нигоҳин ташлади у.
Уйимизни билгандай,
Шундай сўз бошлади у:

— Оғир кунлар хабари
Етганида тенг-тўшга.
Мен ҳам кўплар қатори,
Жўнаб кетдим урушга.

Бўлдим Киев, Житомир,
Украина ерида.
Бизнинг билан ўйи бир,
Белоруслар элида.

Кўрдим талай гуноҳсиз
Оққан қон... нодаларни.
Ота-онасиз қолиб
Йиғлаган болаларни.

Кўрдим кул бўлган шаҳар,
Уйларнинг ёнганини.
Боғу-роғ пайҳон бўлиб,
Душман қувонганини.

Беомон ёвузликка
Қайнаб ўч, газабимиз.
Ўлимга бордик тикка,
Қайтмай олға бордик биз.

Аямай ўз жонларин.
Шундай...— деб ютинди у,—
Янчиб қайтди душманни
Юртимиз ўғлонлари.

«Ғалаба» бу қутлуғ сўз
Бизга тушди-эй қиммат.
Орден тақиб юртига
Қайтди неча азамат.

Жангдан қайтган муаллим
Юрарди оқсоқланиб.
Унинг айтган ҳар сўзи
Қолди дилга боғланиб.

Сафар Барноев таржималари.

КАПТАРЛАР

Султон деган болакай
Каптарларга зор эди.
Энг камбағал боладай
Кенг ҳовлиси тор эди.

Эртаю кеч у доим
Каптар боқсам дер эди.
У яшаган уй-жойи
Каптарга мос ер эди.

Бир кун унинг орзуси
Ушалди бирданига.
Қушга тўлиб ҳовлиси,
Жон югурди танига.

Бир куни қиш тонгида
Уйғониб солса назар,
Уйларнинг томида
Кўринди гуж каптарлар.

Кўриниши таъсирли,
Ҳар хил эди ҳаммаси.
Ҳаттоки биттасининг
Бошида бор жиғаси.

Учиб-қўниб ўйнашиб,
Қувлашарди, қочарди.
Баъзан эса «гур» этиб,
Бари бирдан учарди.

Учса ҳамки юқори,
Кетса ҳамки олисга,
Кетмас эди йўқолиб,
Келарди дам олишга.

Қанча баланд учса ҳам,
Улар ерни кўрарди.
Кўк гумбаздан дам-бадам
Уйнаб-ўйнаб берарди.

Ерда қандоқ турганинг
Учиб юриб биларди.
Чақирсанг дон бергани,
Бари етиб келарди.

Тикилсанг учишига
Диққат билан сен агар,
Қанотлилар ичида
Ажойбдир каптарлар.

Баҳор келди, ёз келди,
Бола очди кўп каптар.
Султон югурди, елди,
Тегмасин деб хавф-хатар.

Полапонлар ўсдилар
Ўзгартириб тусларин.
Учиб кўкни тўсдилар,
Тўсдилар том устларин.

Ёз, куз ўтди, келди қиш,
Қор устига ёғди қор.
Баданларни тилди қиш,
Аёз бўлди дилозор.

Қўй-қўзию улоқлар
Қўраларга жойланди.
Соғин сигир, бузоқлар
Молхонага бойланди.

Қуркалар-у товуқлар
Нола қилиб толдилар.
Ўзларини совуқдан
Иссиқ инга олдилар.

Қаптарларга Султонбой
Қўрсатиб зўр меҳрини,
Ҳозирлади иссиқ жой,
Ишга солиб зеҳнини.

Қаптарларга дўст, ҳамдам
Бўлиб қолди Султонжон.
Унга товуқлардан ҳам
Қаптар бўлди қадрдон.

Мактабидан келибоқ
Қаптарларин излайди.
Қаптарлари ҳам муштоқ,
Султон йўлин кўзлайди.

Эринмасдан, шошмасдан,
Қийимларин ечмайди.
Қаптарга дон сочмасдан
Овқатин ҳам ичмайди.

Учиб келар дувиллаб,
Завқи сиғмай оламга.
Қаптар деган ғувиллаб,
Ўрганаркан одамга.

Аммо қувонч бутунлай
Давом этмай, узилди:
Не бўлдию бир тунда
Қаптархона бузилди.

Ҳеч ким билмас муттаҳам
Каптар олган ўғрини.
Қолдирмасдан битта ҳам
Қайнатганди шўрини.

Султон билмас, қайғуда
Ўғрилар ким эканин,
Тунда ҳамма уйқуда
Ётганида келганин.

Вовулламай қолганди
Уша кеча ити ҳам.
Гўё ҳориб, толганди,
Ётар эди олиб дам.

Маълум бўлди кейинроқ:
Ўғри суяк ташлабди.
Итнинг кўнглин этиб чоғ,
Ўз ишини бошлабди.

Таъсир қилди бу шумлик,
Уйда ҳар бир инсонга.
Ҳаммадан ҳам қайғулик
Бўлди бу иш Султонга.

Гўрларига ғишт қалаб
Инсонларнинг ёмонин,
Суриштирди битталаб
Қимдан бўлса гумони.

Ундан хафа бўлмади
Хоҳ кичик, хоҳ катталар.
Аммо кўнгли тўлмади:
Топилмади каптарлар.

Руҳи тушиб Султоннинг,
Баъзан овқат емади.
Гоҳ уйғоқ кутди тонгни,
Уйқуси ҳам келмади.

Лекин сир бой бермади,
Бу хос эди Султонга.
Аммо тинчиб юрмади,
Қарайверди осмонга.

Дерди:— Қайда юрса ҳам
Уйни улар билади.
Бир кун бўлиб жамул-жам,
Каптарларим келади.

Айтганидай ахийри
Султон кўнгли ёришди.
Каптарлари айқириб,
Учиб келиб қолишди.

Баҳорда боларилар
Келгандай гул қошига,
Битга каптар париллаб,
Келиб кўнди бошига.

Бу хабардан қувнашиб,
Келди дўстлар, ўртоқлар.
Келди чопиб, ўйнашиб,
Болалар, қизалоқлар.

Барча каптар кўнганди
Уйнинг баланд томига.
Бари аниқ кўргани
Тушди Султон ёнига.

Ўзгарибди баъзисин
Қанотлари, патлари.
Ўзгармабди ва лекин
Гўзал табиатлари.

Ўзгармабди Султонга
Меҳру оқибатлари,
Ҳамда бу хонадонга
Ўрганган одатлари.

Султон дон-дун сочганда,
Бари бирдан ташланди.
Султон бўлса шошганча,
Бир-бир санай бошлади.

Султонга жуда-жуда
Таниш, ёд эди бари.
Назар солса ичида
Йўқ эди бир каптари.

Оёқлари пар билан
Қопланган каптар эди.
Безангандай зар билан,
Товланган каптар эди.

Қанча бола қизиқиб,
Сўраса сотмаганди:
Ҳатто кўплар қизишиб,
Зўрласа сотмаганди.

У каптар келмаган-чун
Уй учи ўйга толди.
Ҳеч кимса билмас букун
У каптар қайда қолди.

Султон дейди:— У каптар
Зўр эди ниҳоятда.
Қамаб қўймаса агар,
Келар эди албатта.

Ёки биров узоққа
Уни олиб кетдимиз?
Ёки тушиб тузоққа,
Бевақт ўлиб кетдимиз?

Ёлғиз ғоздай бойланиб
Турарми ё интизор,
Ўз уйига айланиб
Келолмасдан зору зор?

Бир кун учиб келар у,
Ит, мушук еб қўймаса.
Елдай елиб келар у,
Биров кўзин ўймаса.

Султон қайга боқмасин,
Қаптарини излади.
Чок этмади ёқасин,
Умидини узмади.

Султон қайда бўлмасин
Кўкка қараб юрарди.
Тушида ҳам у асл
Қаптарини кўрарди.

Ўтди қанча ҳафта, ой,
Султон кутар каптарин...
«Келади,— деб,— ҳойна-ҳой»,
Султон кутар каптарин.

Азиз Абдураззоқ таржимаси

ЧУПОН БОЛА

(Эртак)

Бир зиқна бой бўлган экан,
Анча ёшга тўлган экан,
Роса бой бўлса-ям ўзи,
Тўймас экан сира кўзи.
Кўплар унга қилиб хизмат,
Кўрмас экан асло ҳиммат.
Отарида бой ҳар қачон
Тутар экан кичик чўпон.
Ҳақни тўлов пайти келса,
Унда қотар экан энса.
Ундан тўққиз урар экан,
Шундай давр сураб экан.
Янги бўлмай эски чопон,
Дош бермас-кан бирор чўпон.
Чўпон бўлиб қуруқ таёқ,
Қочар экан бир йилдаёқ.
Бир кун, қаранг, етим бола,
Қалби тўла алам-нола,
Бой уйини сўраб кепти.
Бой суюниб шундай депти:
— Сен экансан менга қулай,
Сўраганинг майли тўлай.
Топиб яхши ўтлоқларни,
Боқсанг қўй ва улоқларни
Айтган гапга доим кирсанг,
Барча молни семиртирсанг,—
Шартим шундоқ: Беш йилдаёқ
Берай бешта эчки, улоқ.
Чўпон бола бой сўзидан,
Мамнун бўпти, ўз-ўзидан.

Бир ён дарё, бир ёни тоғ
 Бўлар экан яшил ўтлоқ.
 Қезиб дарё бўйларини
 Бойнинг эчки, қўйларини —
 Чўпон бола боқар экан,
 Шундан бойга ёқар экан.
 Отар тўйиб ўтлар экан,
 Ойлар, йиллар ўтар экан
 Чўпон бола шу алпозда
 Тинмас экан қишу ёзда.
 Ўзи боққан қўзи, улоқ
 Чўпонга хўп экан иноқ.
 Серка экан қайрилма шох,
 Юришини кўрсангиз гоҳ,—
 Ҳавасингиз қўзғатарди,
 Бошлар эди у отарни.
 Чўпон бола бир кун оқшом
 Ўлтирарди олиб ором.
 Боққан эди қўра томон,
 Бир шарпани сезмиш шу он.
 Узун таёқ ушлаб қўлда,
 Пайдо бўпти йўловчи чол.
 Чарчаганми ёки йўлда,
 Кўринаркан чарчоқ, беҳол.
 Чўпон бола уни шу пайт,—
 Отасидай этиб ҳурмат,
 Сут, қатиқ-ла қипти меҳмон.
 Сухбатлари қизиб чунон,
 Ухлашмасдан тонгга довур,
 Дилларидан кетмиш ҳовур,
 — Отанг билан таниш эдим,
 Қолганлигинг қандай етим —
 Кўз ўнгимда, у кўнглимда:
 Отанг яхши одам эди,

Камбағаллик уни еди.
Икков эдик кўп қадрдон,—
Дея ўйга толмиш меҳмон.
Бола бағри эзилибди,
Ғам-ғуссаси сезилибди.
Болакайга боқиб бобо:
— Хато қилиб қўйдим, оббо,—
Дебон қопти хижолатда.
Тузатибди шу соатда:
— Яхшилик гап олиб келдим,
Етказай деб роса елдим.
Алғов-далғов ҳамма жойлар,
Қайғудадир барча бойлар.
Одил замон бўлар эмиш,
Камбағалга бахт кулармиш.
Баъзи бойлар чўчиб қолди,
Баъзилари қочиб қолди.
Қочиб қолса. бойинг агар,
Балки, отар сенга қолар,—
Дея бобо кулмиш бир оз,
Ҳазилида бордай асос.
Кечга қадар бўлиб меҳмон,
Бобо кетмиш келган томон.
Чўпон бола яйлов бўйлаб
Бобо сўзин юрмиш ўйлаб.
«Ҳеч мумкинмас бундай бўлиш,
Тарқагандир бирор миш-миш»,
Дея ҳайрон экан чўпон.
Қуёш тоғлар орасига
Беркинмиш ўз уясига.
Қоронғулик аста-аста
Қуюқлашар баланд-пастда.
Юлдуз гўё тунги кундай,
Яйловларни ёритгундай.
Чўпон бола ёлғиз ўзи,

Уйқу келмай, очик кўзи.
Хасёллари ҳарён кезар,
Юпунлиги дилин эзар.
У ҳар кеча одатича
Хабар олар қўрасидан,
Қўйларидан серкасидан.
Чарчаб келиб яслангач у,
Кўзларини босмиш уйқу.
Кўрибди туш, тушда бироқ,
Сувга оқмиш битта улоқ...
Дарё суви чапқир экан,
Унда улоқ қалқир экан,
Қутқарай деб уни чўпон,—
Қирғоқ бўйлаб чопмиш чунон.
Тўс-тўполон дарё бўйи,
Маърар роса эчки-қўйи.
Улоқ маъраб оқар экан,
Қутқаринг деб, боқар экан.
Бу улоқни чўпон чиндан,
Севар экан жону дилдан.
Бўйин эгиб нақ қўрқувга,
Тушолмабди чўпон сувга.
Сузишни ҳеч билмас экан,
Сираям машқ қилмас экан.
Шу сабабдан у бечора,
Қирғоқ бўйлаб хўп овора.
Улоқчага гоҳ қараса,
Тўлқин элтар эмиш роса.
Улоқчани қутқариш-чун
Йиғиб кучин ўхшаб мардга
Сувга отмиш ўзин шартта.
Икки-уч бор чўкишибди,
Сув юзига чиқишибди.
Пайдо бўлмиш серка шу дам
Бергандаймиш у ҳам ёрдам.
Бирдан эсган эмиш шамол,

Уччаласин сувга дарҳол —
Чўқтирганмиш, бўқтирганмиш.
Уччаласи бирлашибди,
Қирғоқ томон тирмашибди.
Энди сувдан чиқай деса,
Қаттиқ шамол эса-эса —
Яна сувга ағдарибди,
Чўпон ҳар ён анграйибди.
Ёрдам бермас эмиш ҳеч ким.
Қирғоқ бўйлаб қўй ва эчки —
Баб-баравар ёдлагандай,
Маърашармиш додлагандай.
Меҳмон бўлган кечаги чол
Қаранг, пайдо бўлмиш дарҳол.
Узатибди чўпонга қўл,
Чўпон чиқмиш шалаббо, ҳўл.
Сувда қолмиш серка, улоқ,
Аланглашиб у ёқ — бу ёқ,
Интилармиш қирғоқ томон.
Ёрдам бермиш чол ва чўпон —
Қутилдик, деб яйрашибди,
Севингандан маърашибди.
Шовқин-сурон ичра чўпон
Ўз ўрнида тўлғонибди,
Туши экан, уйғонибди...
«Эй, ҳайрият, экан тушим,
Нақ чиқди-я, эсим-хушим».
Дея чўпон бўпти ҳайрон.
Сув — ёруғлик, деган таъбир,
Ўз кўнглидан ўтмиш бир-бир.
Ойлар ўтмиш ой кетидан,
Ўтлар чиқмиш ер бетидан.
Қўй-эчкилар яйраб қолмиш,
Қушлар яна сайраб қолмиш.

Қаранг, бир кун, нақ эрталаб,
Бой келибди минг аланглаб.
Қўрага ҳам тез кирибди,
Ҳаммаёқни текширибди.
Қўй, эчкини санаганмиш,
«Озибди» деб санаганмиш.
Чўпон бола берса салом,
Тажанг бўлиб, демабди лом.
Чўпон бола ўйлаб қолмиш,
Дилидагин сўйлаб қолмиш,
— Кезиб яйлов, ўтлоқларни,
Қўпайтирдим туёқларни.
Боқдим беш йил подангизни,
Эслийсизми, ваъдангизни?
Беш улоқли эчки сенга
Деб сўз бергандингиз менга!—
Бой зўрғатдан эшитибди,
Эшитибди, антикибди,
Ғазаб отга минган кўйи,
Бирдан ўчмиш ранги-рўйи.
Молу мулки қўлдан кетиб,
Борар экан кун битиб.
Аламзада экан ўзи,
Олайибди тўймас кўзи.
Деган каби, «Ҳап, саними?»
Бураганмиш қамчисини.
— Эсингни йиг, эй, болакай!
Гапирдинг-ку ҳеч ўйламай.
Қим ўргатди бундай гапни?
Ўйлаб гапир, ўинги-чапни!
Тўғри, беш йил яйлов кечдинг,
Лекин беш йил единг ичдинг!
Ҳисоблашга етса кўзинг,
Қарз бўласан, нақ, сен ўзинг!
Чўпон бола бўлиб анг-танг,
Дилда депти: «аттанг-аттанг».

Кейин ўзин тутиб тетик,
Бойга чўпон сўзлабди тик!
— Ҳеч лабзингиз йўқ экан-ку!—
Бошқа ҳеч сўз демабди у.
Чидамабди бой бу сўзга,
Мол-дунёси келиб кўзга,
Болакайни қамчилабди,
Бола аввал сал чидабди...
Сўнг қочибди отар томон,
Қолсин дея жоним омон.
Чўпонни бой қувлаганмиш,
Отар ҳар ён чуваганмиш.
Бошлаб катта тўполонни,
Бой урармиш ёш чўпонни.
Уни кўриб шохдор Серка,
Чопиб кепти ўша ерга.
Гўё унинг ақли бордай,
Ташланибди бойга нордай.
Чопиб келиб сузибди у,
Бой мўлжалин бузибди у.
Сузар эмиш қайта-қайта.
Бой билмайди қочсин қайга?
Чўпоннинг қўй эчкилари
Қатталар-у кичиклари
Серкавойдан олиб ўрнак,
Ҳужум қилмиш бойга бирдак.
Бой ҳайронмиш ҳайвонларга
Аланглармиш ҳар ёнларга.
Хиёл ўйлаб кўрса-чи бой,
Бўлган эмиш аҳволи вой.
Чўпон ўзин ўнглаб олмиш,
Бой қамчисин тортиб олмиш.
Серкасига бериб ёрдам,
Қамчи солмиш бойга у ҳам.
Бошланибди тўс-тўполон,

Зўр чиқибди чўпон томон.
Қувишганмиш бойни роса,
Уладиган, бой ўйласа,
Оти томон бормиш зўрға,
Олиб қочмиш уни йўрға.
Гўё бошлиқ бўлиб чўпон,
Қувишганмиш бойни чунон.
Тинчишибди эчки, қўйлар,
Чўпон боши тўла ўйлар.
Ўйлар эмиш чолнинг сўзин,
Яна бардам тутмиш ўзин!
«Балки замон — Бизлар томон
Кулган бўлса қани энди,
Росаям соз бўлар эди».
Яна хаёл қуршар дарҳол:
«Етимчаман, йўқ ҳеч кимим,
Шунчаллик кўп қўй, эчкини
Не қиламан,
Ўзим якка?»
Деган савол кепти яккаш.
Яйлов бўйлаб кезар аста,
Қалтак еган, анча хаста.
Ҳар хил ўйлар қуршаб уни,
Эрта ётмиш ўша кун.
Эртасига келмиш бобо;
Келишидан зўрдай маъно.
Бобо айтмиш севинчини:
— Ўғлим эшит, гапнинг чини,
Барча бойлар қочди ҳар ён.
Бизга кулди энди замон.—
Чўпон бола шу соатда,
Жон ҳолатда:
— Не бўлар бой қўй, эчкиси?
— Эй, қўябер, йўқ ҳечқиси.

Кўпчиликка қолар ахир,—
Деб уқдирди бобо бир-бир.

Чўпон бола ҳозир бормиш;
Соч-соқоли оппоқ қормиш.
Унинг талай набираси —
Чўпон эмиш, гап сираси.

Пўлат Мўмин таржимаси.

МУНДАРИЖА

Мирпўлат Мирзаев таржималари

Бизлармиз	3
Китоб ўқиш ҳақида	4
Қўчирмачи	6
Туш	8
Ёздаги воқеа	10
Бир бола бор	12

Сафар Барноев таржималари

Менинг акам	13
Иш буюрса опаси	14
Уруш йиллари	15
Жангдан қайтган муаллим	18

Азиз Абдураззоқ таржимаси

Каптарлар	22
---------------------	----

Пўлат Мўмин таржимаси

Чўпон бола (эртак)	29
------------------------------	----

- Дилмуратов Ж.**
Д 51 Аму тўлқини: Шеърлар, эртак: Кичик мактаб ёшидаги болалар учун/Қорақалпоқчадан тарж.— Т.: Ёш гвардия, 1987.— 40 б.

Ҳурматли болалар!

Сиз таниқли қорақалпоқ шоири Жўлдасбой Дилмуратовнинг бу тўпламдан ўрин олган шеърларини ўқир экансиз, қардош тенгқурларингизнинг севимли мамулотлари, турли феъл-атворлари билан танишасиз. Шунингдек қорақалпоқ юртининг гўзал маъзалари ҳақида бироз бўлса-да, тасаввурга эга бўласиз.

Дилмуратов Д. Волны Амударьи: Стихи, сказка: Для детей младшего школьного возраста.

С (Қорақал)

Для детей младшего школьного возраста

На узбекском языке

Дж. Дилмуратов

ВОЛНЫ АМУДАРЬИ

стихи, сказка

Издательство «Ёш гвардия», Ташкент—1987

Редактор *Я. Тогаев*
Рассом *О. Васихонов*
Расмлар редактори *Ҳ. Раҳмагуллаев*
Техн. редактор *У. Қим*
Корректор *Ф. Зайджонова*
ИБ № 2142

Терияши берилди 17. 02. 87. Боснига рухсат этилди 27. 03. 87. Формати 70×103¹/₂. 1-босма қоғозга «Литературная» гарнитурда иккори босма усулида босилди. Босма листи 1,25. Шарҳли босма листи 1,75. Шартли кр.-отт. 2,10. Навр листи 1,39. Буюртма 27. Тиражи 7000. Шартнома 191-86. Баҳоси 10 т.

Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети «Ёш гвардия» нашриёти Ташкент, 700113, 8- квартал, Қатортол кўчаси, 60.

Ўзбекистон ССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари Давлат комитети Ташкент «Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш бирлашмасининг 2-босмахонаси 702800. Янгийўл шаҳри, Самарқанд кўчаси, 44.